

Також слід зазначити, що в умовах сучасної цифровізації економічних систем важливим є використання великих даних для підвищення точності та надійності аналітичних моделей. У дослідженні Л. Литвина обґрунтовано, що інтеграція різноманітних джерел даних, таких як соціальні мережі, сенсори та інші нетрадиційні джерела, дозволяє отримувати більш повну картину кризової ситуації. Це, в свою чергу, сприяє прийняттю більш обґрунтованих рішень у процесі управління бізнес-процесами [4].

Особливу увагу в літературі приділяється питанням забезпечення якості даних. У роботі В. А. Никифорак розглядається проблема валідності даних у кризових умовах діяльності підприємства. Автор підкреслює важливість впровадження систем контролю якості на всіх етапах аналізу бізнес-процесів, що включає як автоматизовані системи перевірки, так і залучення експертів для забезпечення достовірності аналізованої інформації [1].

Не менш важливим є дослідження проблем аналізу та обробки даних у форс-мажорних умовах військового часу, що детально розглядається у роботі Ю. О. Чалюк. У цій роботі акцентується увага на викликах, пов'язаних із необхідністю захисту даних, особливо в контексті збору конфіденційної комерційної інформації. Автор пропонує впровадження чітких протоколів для забезпечення безпеки даних у форс-мажорних ситуаціях [2].

Також варто відзначити дослідження С. Шеулі, у якому розглядають питання використання машинного навчання для покращення статистичної аналітики в умовах форс-мажорних обставин. Автор стверджує, що алгоритми машинного навчання можуть значно покращити точність прогнозів, особливо коли йдеться про аналіз великих обсягів різноманітних даних. В роботі також наголошується на важливості міждисциплінарного підходу, що дозволяє залучати експертів з різних галузей для більш комплексного аналізу ситуації [6].

Таким чином, сучасна наукова література пропонує різноманітні підходи та методи для вдосконалення статистичної аналітики в умовах форс-мажорних обставин. Однак існує об'єктивна потреба в удосконаленні наявних розробок з метою формування нових підходів до управління в кризових умовах та забезпечення загальної стійкості соціальних і економічних систем.

Література

1. Никифорак В. А., Кобеля З. І., Вербівська Л. В. Організація виробництва: навч. посіб. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2010. 407 с.
2. Чалюк Ю. О. «Warstate» і «Welfare state»: конфлікт чи синергія воєнної стратегії та соціальної безпеки України. *Сталій розвиток економіки*. 2024. №1(48). С. 309-320.
3. Chatfield C. Model uncertainty, data mining and statistical inference. *Journal of the Royal Statistical Society. Series A: Statistics in Society*. 1995. Vol. 158(3). Pp. 419-444.
4. Lytvyn L., Hryhoruk A., Verbivska L., Poprotsky O., Medynska T., Pelekh O. Entrepreneurship Transformation in the Context of the Digitization of Business Processes. *Postmodern Openings*. 2022. Vol. 13(2). Pp. 396-408.
5. Luenendonk M. The Ultimate List of Big Data Statistics for 2024 – Data Should Work, Not Overwhelm. Founderjar : web-site. URL: <https://www.founderjar.com/big-data-statistics> (дата звернення 30.06.2024).
6. Sheuly S. S., Barua S., Begum S., Ahmed M. U., Güclü E., Osbakk M. Data analytics using statistical methods and machine learning: a case study of power transfer units. *The International Journal of Advanced Manufacturing Technology*. 2021. Vol. 114. Pp. 1859-1870.
7. Zhou C., Su F., Pei T., Zhang A., Du Y., Luo B., & Xiao, H. COVID-19: challenges to GIS with big data. *Geography and sustainability*. 2020. Vol. 1(1). Pp. 77-87.

УДК 336.5

Свистун Людмила Анатоліївна,

кандидат економічних наук, доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)

Товстун Дмитро Вікторович, здобувач,

Дніпровський державний технічний університет (Україна)

Владіміров Артем Юрійович, магістрант

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Управління фінансовими ресурсами малого та середнього бізнесу набуває особливого значення в умовах воєнного часу. Економічна нестабільність, загрози безпеці, зміни у податковій та фінансовій політиці ставлять перед бізнесом нові виклики щодо забезпечення ліквідності, підтримки оборотного

капіталу та оптимізації витрат. Ефективне управління фінансовими ресурсами стає ключовим для стійкості бізнесу та його здатності підтримувати діяльність в умовах нестабільності.

Однією з головних проблем забезпечення платоспроможності малих та середніх підприємств в кризових умовах виступає нестача ліквідних коштів. Зокрема, кризові ситуації призводять до зменшення попиту на товари та послуги, спостерігаються затримки платежів, відбувається зростання вартості кредитів та загальне скорочення обсягів фінансування, кінцевим наслідком чого є загальне зниження економічної активності бізнесу.

Від початку війни показники кредитування комерційними банками усіх типів підприємств значно скоротилися. При цьому найбільш суттєвим скороченням стало для суб'єктів великого бізнесу - обсяг кредитів зменшився в 10,1 рази, порівняно з початком війни. Натомість, у сфері кредитування суб'єктів середнього підприємництва зменшення обсягів кредитування хоча й стало найбільшим в абсолютному значенні – 1570 млн грн, проте у відносних показниках його скорочення стало найменшим відносно інших типів суб'єктів господарювання – 1,5 рази. Зменшення обсягів кредитів, що надавалися малим підприємствам та мікропідприємствам, відносно березня 2022 року склало відповідно 2,3 і 2,1 рази. Загальна тенденція свідчить про зменшення доступу бізнесу до кредитних ресурсів комерційних банків [1].

Забезпечення платоспроможності малого бізнесу в Україні від початку війни базувалася на продовженні функціонування цільових державних програм підтримки малого та середнього підприємництва, а також формування нових заходів, спрямованих на забезпечення стабільності функціонування суб'єктів малого бізнесу в надзвичайних умовах:

1. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%», яка була продовжена у березні 2022 року на час надзвичайного військового стану. Згідно даної програми суб'єкти малого та середнього бізнесу мають можливість залучення кредитних ресурсів на суму до 60 млн грн з державним компенсуванням відсотків за користування такими кредитами.

2. Впровадження на рівні держави загалом та визначених окремих регіонів програми підтримки працевлаштування внутрішньо переміщених осіб. Дана програма передбачає здійснення компенсаційних виплати для суб'єктів малого та середнього бізнесу, які здійснюють працевлаштування зазначеної категорії громадян на своїх підприємствах. Сума компенсації визначається у розмірі частки витрат на оплату праці таких осіб і здійснюється за рахунок коштів державного бюджету в межах наявного фінансування резервного фонду.

3. Державна програма забезпечення сприяння релокації бізнесу з районів бойових дій у західні регіони України. Дана програма передбачає організаційне сприяння переміщенню виробництв у більш безпечні регіони, включаючи підбір нового місця для здійснення господарської діяльності, підбір персоналу, в тому числі – з числа внутрішньо переміщених осіб, а також – у сприянні розміщенню працівників, які релокуються разом із суб'єктом господарювання.

4. Урядова програма безповоротних грантів «Робота», котра реалізується в рамках державної програми цифровізації через портал «Дія». Згідно даної програми передбачається можливість надання грантових виплат для підприємців для створення та розвитку ними власного бізнесу. При цьому розмір таких виплат є диференційований за видами господарської діяльності, на яку здійснюються виплати, а їх розмір коливається від 250 тис. грн до 8 млн грн.

5. Різноманітні програми пільгового та спрощеного оподаткування суб'єктів господарювання на період дії військового стану, які орієнтовані на загальне спрощення ведення бізнесом розрахунків по податковим та іншим обов'язковим платежам, а також загальне зниження витрат бізнесу на ведення обліку поточних операцій господарської діяльності.

Практичні аспекти управління фінансовими ресурсами підприємств малого та середнього бізнесу мають охоплювати низку традиційних елементів фінансового менеджменту, адаптованих до суттєвих змін принципів ведення бізнесу в умовах воєнного стану. Зокрема, до цих інструментів фінансового управління слід віднести [2]:

– управління активами, орієнтоване на збереження наявних активів та дотриманні їх оптимальної структури за існуючих умов;

– управління капіталом, направлене на пошук джерел фінансування бізнесу та забезпечення якомога вищого рівня ефективності використання наявного капіталу підприємства;

– управління прибутком, пріоритетне завдання, котре передбачає скорочення неопераційних витрат та забезпечення одержання максимального прибутку за наявних ресурсних обмежень;

– управління грошовими потоками з орієнтацією на забезпечення достатнього обсягу грошових коштів для ведення господарської діяльності в умовах можливої кризи ліквідності;

– управління фінансовими ризиками та пошук шляхів уникнення потенційних ризиків, а також формування резервного фонду підприємства для наявності джерела покриття втрат внаслідок можливої реалізації ризиків господарської діяльності внаслідок деструктивного впливу військових дій;

– управління інвестиціями, оптимізація інвестиційних планів підприємства з врахуванням необхідності забезпечення ефективного розвитку суб'єкта господарювання та можливого відтермінування довгострокових вкладень до завершення періоду військового стану.

Отже, задля забезпечення належного рівня управління фінансовими ресурсами підприємств малого та середнього бізнесу в умовах війни об'єктивною необхідністю є формування стратегії управління платоспроможністю, котра базується на дієвому механізмі фінансового менеджменту та орієнтується на залучення до програм державної підтримки бізнесу, що сформовані в даний час в Україні.

Література

1. Національний банк України. URL: <http://bank.gov.ua>.
2. Томчук О. В., Трегубов О. С., Андронік О. Л., Фінансові аспекти управління платоспроможністю малого та середнього бізнесу в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-42>.

УДК 658.155

Талах Валентин Іванович,
кандидат економічних наук, доцент
Бондарук Владислав В'ячеславович,
аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Луцький національний технічний університет (Україна)

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПРИНЦИПІВ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ФОРС-МАЖОРНИХ УМОВ

Сучасне глобальне економічне середовище створює ряд викликів для підприємств, зайнятих у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Це зумовлює значне посилення конкуренції на міжнародних ринках, що вимагає від компаній більшої адаптивності та інноваційного підходу для збереження чи збільшення своєї ринкової частки. Окрім того, підприємства часто стикаються з відчутними валютними коливаннями, які можуть впливати на їхні фінансові показники та рівень конкурентоспроможності. Політична та економічна нестабільність у різних країнах також додає ризиків, що ускладнюють ефективне ведення зовнішньоекономічної діяльності в поточних умовах.

Також варто відзначити, що форс-мажорні обставини, зокрема природні катастрофи, терористичні атаки, військові конфлікти та інші непередбачувані події, можуть значно ускладнити функціонування підприємств на зовнішньоекономічному ринку. Наприклад, припинення торгівлі внаслідок замороження активів або різкі коливання валютних курсів можуть призвести до значних фінансових втрат, аж до фінансової неплатоспроможності підприємства. Яскравим прикладом такого впливу є військові дії еменських хуситів на важливих глобальних торгових маршрутах, зокрема у Суецькому каналі. Така ситуація змусила компанії нести додаткові витрати на транспортування, що негативно вплинуло на ефективність їх діяльності.

Практичне значення ризик-менеджменту полягає у здатності підприємств ефективно адаптуватися до зростаючих ризиків та загроз у господарській діяльності. У динамічних умовах світового ринку, де нестабільність постійно зростає, ризик-менеджмент стає критичним для забезпечення фінансової стійкості компаній. Завдяки йому підприємства можуть ідентифікувати, аналізувати й оцінювати ризики, що виникають під впливом зовнішніх або внутрішніх факторів, та ухвалювати зважені рішення. Це сприяє розробці стратегій для мінімізації негативного впливу ризиків на фінансові результати підприємства.

Крім того, ефективний ризик-менеджмент підвищує прозорість та стабільність роботи підприємства, що є ключовим чинником для залучення інвестицій та підтримки ефективної фінансової діяльності. Інвестори віддають перевагу підприємствам із високим рівнем управління ризиками, здатним впоратися з непередбаченими ситуаціями. Водночас ризик-менеджмент сприяє збереженню репутації та цілісності бренду компанії, оскільки дозволяє уникати фінансової непрозорості, підвищуючи довіру клієнтів. Таким чином, у сучасних умовах зростаючого ризику та невизначеності ризик-менеджмент є необхідним інструментом для забезпечення фінансової стійкості підприємств.

Ризик-менеджмент відіграє вирішальну роль у забезпеченні фінансової стійкості підприємств у зовнішньоекономічній діяльності, особливо в умовах форс-мажорних обставин. Підприємства, які ефективно впроваджують стратегії ризик-менеджменту, здатні оперативно виявляти потенційні загрози та розробляти дії для їхнього запобігання. Насамперед, ризик-менеджмент допомагає ідентифікувати ризики, пов'язані з форс-мажорними ситуаціями, а аналіз цих ризиків дає змогу підприємствам підготуватися до них та розробити ефективні стратегії управління.